

TAKOVÝ ŽALMAN

(TRUVÉR NADĚJE)

Michal Huvar

Ucelená a doposud stále jediná vsutku folková monografie, v níž životní a umělecké osudy písničkáře Pavla Žalmana Lohonky v prvních padesáti letech jeho života komentuje na třicet osobností – kamarádi z učení a trampingu, kolegové z hudebních skupin, ale i nejbližší rodinní příslušníci. Součástí knihy jsou i tři rozhovory s hlavním aktérem dění a kritická zhodnocení tvorby do roku 1996, dále Žalmanova poezie a pohádky, ba dokonce i ukázka z dramatické hry. Čtenář zde dostává i velmi názorný přehled o historii folkového hnutí u nás i ve světě od konce padesátých let po druhou polovinu devadesátých let minulého století.

„Přečetla jsem ji jedním dechem a byla jsem překvapena, jak se podařilo popsat atmosféru v kapele Minnesengři i vystihnout roli, jakou tam Žalman zastával.“

(Marie Kotrbová, redaktorka, Český rozhlas České Budějovice)

„Monografií jsem byl nadšen. Je to první skutečně vynikající monografie českého písničkáře u nás. Je udělána nesmírně poctivě a pečlivě.“

(Jan Šulc, editor, Torst)

KNIHY MICHALA HUVARA

www.michalhuvar.eu

***Takový Žalman, truvér naděje* (1996, 2006)**

***...naslouchání světa* (1996, 2006)**

***Afrikou na dohled* (1997, 2010)**

***Kryl* (1999, 2004)**

***Suchý, písničkář a básník* (1999)**

***Knížka o Regině* (2003)**

Dokumenty, koncerty a audio práce autora najdete na serveru:

www.virtbook.cz

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umísťování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takového sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

© *Michal Huvar, 2011*

© *Carpe diem, 2011*

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic, EU

ISBN 978-80-87195-55-0

O B S A H

Předmluva	7
Vstupenka	10
MLÝNEK CHVILEK	13
Osoby a obsazení	15
1946–1960: Podhoubí	16
1960–1963: Zeleně učňovských uliček	19
1963–1965: Kamarádká souhvězdí	22
1965–1967: Na stráži	24
1967–1970: Vření	25
1970–1971: Festivaly	28
1971–1973: Velké malé změny	33
1973–1975: V kole s lidovkou	37
1975–1976: Pouští neomezených možností	40
1976–1980: Úlitby bohům	44
1980–1984: Jeden za tři a tři za folk	47
1984–1985: Poslední čtverylka	50
1985–1986: Sám nesám	53
1986–1989: V náprahu	55
1989–1990: Bod varu	57
1990–1992: Přeměny	61
1992–1994: Vzhůru k obzoru	63
1994–1995: Na rozhledně	65
HOVORY	71
I.	73
(A) test	82
II.	84
(B) test	95
III.	97
VÁHY, PÁDY, ÚVAHY	107
Tanečky s médii	110
Půjdou-li nás miliony	113
O Minnesengrech, krásnu a dívkách	116
Hvězdiček tolik, kolik... (SP/EP)	118
Kritika	119
Dvanáct zastavení (LP/CD)	121

Čelem, nebo zády?	138
Od písně k literatuře	141
Lyrikem z rodu	151
ŘEKLI, NAPSALI	155
PŘÍLOHY	167
Poezie, próza, drama	169
Přijel k nám	169
Probuzení	170
Zbytky myšlenek	171
Námět filmu pro Barrandov	172
Dívám se	173
Blízký a přeci vzdálený	174
Někdy	175
Když se vrátil skřivan	176
Ticho	177
Rodokmen	178
Antologie známé písně	179
Bláznivá myšlenka	180
Mikropovídka	182
Rožmberští voraři	183
Hastrmánek Žouželka	186
Pohádka na dobrou noc	189
Luftáci a Pepermiti	191

PŘEDMLUVA

Ačkoli domácí manéž „lehké múzy“ oplývá nejednou individualitou hodnou uznání knižní monografie, je právě tato forma pohledu způsobně odmítanou popelkou. Proč? Nevím. Jen se mohu domnívat. Předkládaná práce by však ráda alespoň malou měrou napomohla ke změně. Na půdorysu stavu myslí písničkářových blízkých rodinných příslušníků, kamarádů z období dospívání, někdejších i nyníšších spolupracovníků, přátel, kolegů a posluchačů (a za neodmyslitelné pomoci dobových materiálů a dokumentů) se pokouší vysledovat v průběhu půl století života běh a ohlas díla hudebníka, skladatele, textaře a zpěváka Pavla Žalmana Lohonky, čelné osobnosti trampské, folkové a countryové scény.

Lidé, kteří mi za tím účelem s laskavostí otevřeli svá srdce, jsou vyjmenováni v řádcích pod názvem Osoby a obsazení. Všem jim náleží moje vřelé poděkování, avšak zvláště ho vyslovuji Petru Beneschovi a osádce studia Bevox, Evě Daňkové, Václavu Kracíkovi, Janu Lohonkovi ml., Petru Náhlíkovi, Pavlovi Pokornému, Radkovi Pokornému, Ireně Příbylové, Ludmile Šimonové-Pouzarové, Monice Vodičkové-Klimentové, Evě Zichové a nadto samotnému Žalmanovi za poskytnutí cenných informací nebo archiválií.

Nestačil jsem promluvit s Miroslavem Vaverkou, Janem Borkovcem a Františkem Horáčkem, neboť smrt byla rychlejší. Jeli-kož v úvodním životopisném oddíle Mlýnek chvilku, do kterého byla protagonistova vyjádření převzata z dobového tisku nebo z podkladů pro záznamy do kroniky Minnesengrů (a jen v malé míře z nově pořízených komentářů), nemohli chybět, „účinkují“ v něm alespoň prostřednictvím vzpomínek druhých nebo tehdejšího psaného slova. Ze všeho nejvíc ale v textu postrádám svědectví paní Evy Lohonkové, nicméně její vůli o bývalém manželovi nehovořit ctím a chápu.

Tři rozhovory by měly být nejen skalpelem pro hlubší řez uvedenými událostmi, ale stejně tak nástrojem k zevrubnějšímu proniknutí do Lohonkova způsobu uvažování a hodnocení okolností, podmínek, příčin a následků. Informaci o něm, jenže tentokrát přinášenou zvenčí, je i koláž názorů na něj, pocházejících jak od osobností populární hudby, tak od veřejnosti laické. První byly sesbírány v terénu, druhé ve stovkách dopisů. V kapitole Váhy, pády, úvahy se poděluji o některé z otázek a odpovědí, jež mne během činnosti na knize okupovaly natolik, že si řekly o zveřejnění. Bylo by nelogické,

kdyby volaly po přitakání od každého bez výjimky. Mohou však posloužit jako lakmusový papírek k ověření způsobilosti přijímat případně úsudky čtenářovu kódu cizí.

V neposlední řadě doufám, že příjemce uvítá i vůbec první možnost seznámit se v nemalém rozsahu s Lohonkovými dosud v tajnosti drženými básněmi, pohádkami (nejzdařilejšími z tvorby stojící stranou jeho hlavního zájmu), ba dokonce málem opomenutým experimentem dramatickým, aby tak o něm mohl získat co možná nejúplnější představu.

Jinak kniha neslibuje žádná senzacechtivá zjištění. Přepadnou-li vás při jejím čtení obavy, do jaké míry máte před sebou příběh věrohodný, vzpomeňte klasika: „Je to moje verze. Samozřejmě že li-doop, nahá dáma a zástupce ředitele mají také svoje... Různé pravdy, jak je mívají mnozí svědkové, jsou podstatou života.“

Michal Huvar

Motto:

Jednou mne někdo zpracuje, oklestí a zformuje a stanoví mou tvář, co není v lati, pomine, a už nikdy nebudu v celistvosti – s humorem, variabilitou, hloupostmi, volovinami, výpady do různých sfér... A bude-li hlupák, nevádí: všichni v tom budou mít první podání – "autentické".

Jánuš Kubíček

VSTUPENKA

„To říká spousta lidí, že moje písničky zní tak nějak jihočesky. Smějou se, ale já jsem na to jihočeství strašně hrdej... Nejvíc mě tady asi inspiruje ta specifická krajina...“ (Pavel Lohonka – Žalman, 1990)

„Nám v Českých Budějovicích je líto, že se odstěhoval. Nepochopím, že mohl vyměnit údolí Stropnice za panelák v Praze. Něco se stane, ale nevím co. Něco se musí stát!“ (Pavčina Jišová, 1995)

Strípeček z koše úsudků, domněnek, úvah, soudů a názorů o vlivu kořenů na životní eposej člověka, a kolik je v něm nezodpovězených náznaků, sporných momentů, zámčivých tajů, neskrývaného patriotismu, rázem vybuchlého citu a sentimentu, ba i přání, nadějí, víry a snů.

Bylo nebylo, ale hlavně: Co bude? Kdo z nás by nezatoužil aspoň škvírkou nahlédnout do třinácté komory! O jejím obsahu by nám asi nejvíce pověděl do nenávratna času zmizelý Ind, do jehož věšteckých vod se kdysi ponořil mladiček, aby zvěděl osudové. „Budeš muzikantem,“ uslyšel. A od toho okamžiku důvěřuje tajuplným silám.

„Stalo se to o mých posledních prázdninách před odchodem do učení. Sedával jsem na zahradě a za rozžaté svíce se pokoušel psát první nesmělé verše. Pamatuji se, že jednoho večera jako kdyby se kolem mě vytvořila zvláštní aura. Cítil jsem ji přímo fyzicky. Jako by mi předurčovala, že jednou budu skládat písně. Cosi podobného kolem hlavy jsem později pociťoval i při psaní některých z nich.“

Jak a čím ale stvrdit hodnověrnost obou historek, nutících nás dávat už předem ruce vzhůru? „Každý máme něco, tam nebude žádné čarování“, říká Antonín Hlaváč. Kdyby bylo, mohli bychom nechat ruce nahoře. Bylo by poštelil se do čehokoliv pouštět, třeba do hledání reakcí na to, proč v části jeho publika, zastoupené něžnější polovinou lidstva „ve věku mezi třinácti a šedesáti“, pozatím výrazně neubývá mládí, ačkoli on sám se od první číslovky s příchodem každého jara nezvratitelně vzdaluje.

Úkaz ho popohnal k reflexi: „...Občas přemýšlím, co na mně a na kapele asi shledává. Na rockovou muziku se chodí holky vyřádit a v klucích na pódiu vidí idoly. Co vidí na nás?“ Dostalo se mu snad nadpřirozených schopností uvolňovat a přenášet energii?

„O charismatu bych nemluvil,“ míní Wabi Daněk. „Je to zavádějící a vyvolávající představu vznášející se aureoly. Nejsem si jistý,

jestli vůbec existuje. Charisma není danost. Člověk si ho vytvoří tím, co napíše, udělá, jak vyjde nahoru. Musí se vypěstovat.“

„Charisma je něco, co měl třeba Hutka, když rozvlnil vlasy a začal pateticky přednášet. Na Žalmanovi není nic nesympatického. Na scéně působí trochu jako muž, který prožívá určitou bolest. I jeho výraz ve tváři není právě nejšťastnější. V grimase, v gestu, ve způsobu zpívání či v plachém projevu je nepřípodobnitelný. Originál, je muž lze věřit,“ doplňuje Miroslav Kovářík.

„Robert Křesťan mi říkal: ‚Když si stoupneš k mikrofonu ty, nic ze sebe nevyzařuješ. On ano.‘ Má dar od pánaboha, kterému se nedá naučit. Buď je, nebo ne. U Michala Tučného byl ale mnohem silnější,“ tvrdí Pavlína Jíšová.

Všelijakým pohledům na Žalmana vévodí příkrá nejednoznačnost, a tak se dejme do napínání plátna k malbě přesnějšího obrazu...

MLÝNEK CHVILEK

O s o b y a o b s a z e n í

Daněk Stanislav (Wabi) – písničkář, který se s P. L. přátelsky setkával zejména v osmdesátých letech.

Fiala Ludvík – zvukový mistr, jenž se od sedmdesátých let podílel na nahrávkách Minnesengrů a později i sdružení Žalman a spol. (alba ŽALMAN & SPOL., JANTAROVÁ ZEMĚ, UŽ SLUNÍČKO Z HORY VYŠLO, ČERT ABY VZAL MUZIKANTY).

Hlaváč Antonín – kytarista a zpěvák, v letech 1982–1990 Ž. spoluhráč, zakládající člen skupiny Žalman a spol.

Hrubín Vít – režisér a scenárista filmů Minnesengři 72 a Okolo Blateckýho. Zemřel v Praze 1995.

Huňáček Vladimír – L. mistr výrobního výcviku v učňovských letech 1960–1963.

Jakeš Karel – trampský historik a ve druhé polovině osmdesátých let spoluorganizátor trampského koncertního dění v Českých Budějovicích.

Jíšová Pavlína, provd. Lounková – se Ž. zpívala v období 1982–1990 (spoluzakladatelka Spolu), v čase 1984–1985 také zpěvačkou v Minnesengrech.

Klimentová Monika, provd. Vodičková – zpěvačka skupiny Minnesengři (1984–1987).

Kovář Jaroslav – 1990–1994 zpívající kontrabasista Spolu.

Kovářík Miroslav – recitátor, konferenciér, režisér a literární kritik.

Kracík Václav – blízký kamarád z učení v Plzni, spoluzakladatel trampské osady Wikkindy.

Krmíčková Michaela – od sezóny 1995 zpěvačka Spolu.

Linhárek František – od roku 1991 nejprve příležitostný, nyní stálý L. manažer.

Lohonka Jan ml. – bratr.

Lohonka Jan – otec.

Lohonková Klára, provd. Brůžková – dcera.

Lohonková Marie – matka.

Lohonka Ondřej – syn.

Lohonková Světlá – redaktorka Českého rozhlasu, od roku 1993 L. manželka.

Mašek Jiří – od 1993 zvukař kapely.

Matějů Jaroslav – kytarista, flétnista, hráč na foukací harmoniku, banjo, percussion, saxofon a zpěvák Spolu od roku 1990.

Novotný Petr – baskytarista, kytarista a zpěvák, do sestavy Spolu přibyl 1994.

Pokorný Pavel (Anděl) – skladatel, kytarista, flétnista, hráč na foukací harmoniku, zpěvák a klíčový aranžér Minnesengrů.

Pouzarová Ludmila, provd. Šimonová – 1973–1976 zpěvačka skupiny Minnesengři.

Slabá Lenka, provd. Vostrá – zpěvačka Spolu v údobí 1990–1995.

Tesák Vladimír – přítel z časů vojenské základní služby 1965–1967.

Vejvarová Jana, provd. Kloudová – v Minnesengrech zpívala 1979–1984.

Wohlmuth Rudolf – kamarád z učení, spoluzakladatel osady Wikikindy.

Zicha Ivan – 1968–1976 člen Minnesengrů, jejich kontrabasista a zpěvák.

Zícha Vojtěch – ve Spolu od roku 1990 kytarista, banjista, houslista, mandolinista, zpěvák a hráč na percussion a dobro.

Zichová Eva – zpěvačka Minnesengrů (1968–1973).

1946–1960: P o d h o u b í

Malou promenádu mezi předky započneme u ženy, která „měla veliký srdce“, u babičky z matčiny strany Marie Jungwirtové. Život upsala službě na dráze a klučina s ní hodně pobyl na cestách vlakem za příbuznými.

Pokrevního dědečka Vojtěcha Rytíře, dělníka z cihelny v matčině rodišti Dolním Bukovsku, nepoznal. Zemřel dříve, než se Pavel Lohonka stačil 20. března 1946 v Českých Budějovicích narodit.

Babiččin „druhý muž Hynek Jungwirt byl velký fanda na dechovku. Měl přání, abych hrál na nějaký dechový nástroj, stal se kapelníkem a přišel mu zahrát pod okno. Byl tím, kdo mi koupil housle“.

Bohuslav Lohonka, dědeček od otce, si existenci bez muziky taky nedovedl představit. Přestože „o prsty na levé ruce přišel, když dělal, tuším, ve smaltovně, hrál v kapele na baskřídlovku a heligonku. A hrál dobře“. (J. Lohonka)

Z Pohůrky, tehdy ještě nikoliv součástí sedmého obvodu jihočeské metropole, kam se mladé manželství po krátkém pobytu v Novém Spolí přestěhovalo do ulice U Pramene, utkvěly chlupci v paměti zejména venkovské tancovačky, na které ho děda, jenž prošel jinak řadou řemesel, občas brávil s sebou.

„Za války si přivydělával vyřezáváním loutek, které babička oblékala. Udělali spolu mnoho soupřav, v jedné bylo až čtyřicet loutek. Deset z nich se mi podařilo zachránit.“

Zbývá stařenku představit. Jmenovala se Františka a byla „svěrázná, ...typ z Boženy Němcové“. Doma odchovála čtyři děti.

Bohuslav, nejstarší z nich, měl na utváření Lohonkovy dětské dušičky nemalý, leč nepřímý vliv, a to prostřednictvím svého zpěvníku, ze kterého měli Lohonkovi co vybírat pro společná zpívání s žadoníci dětmi. Zapálený vyznavač předválečného trampingu si do něj nemohl nepoznamenat melodie a texty Jarky Mottla, Jendy Kordy, Eddyho Fořta a dalších pionýrů tramské písničky. Bohužel, zemřel mlád a nečekaně těsně po válce v Českém Krumlově. „A do toho přišel Pavel.“ (J. Lohonka)

Jan Lohonka potkal svou budoucí ženu v Suchém Vrbném na sklonku války při tancovačce u gramofonu, když přijel z Říše na dovolenou. Němci ho nasadili v roce 1941 nejprve do Berlína, pak do Litvy, Lotyšska, Estonska. Vrátil se v květnu 1945 „víceméně pěšky. Bydlel jsem u jednoho doktora, účastníka atentátu na Hitlera, a dělal všelijakou práci. Nakonec si přijeli i pro něj“. (J. Lohonka)

Evropa se těšila z konce krveprolití, Lohonkovi z očekávání prvorozence. Na přesný čas, kdy si řekl o pozornost, se zapomnělo, avšak smítko přeci zůstalo: „Myslím, že tomu bylo navečer. Ten byl tmavej! A jaký měl kotlety! A tak jsem jí přinesl pěknou kyticí růží.“ (J. Lohonka) Za rok a tři čtvrtě k němu přibyl Jan, za dva a půl Marie. Máma s nimi zůstala v domácnosti. Do práce nastoupila jako závoznice, ale až děti dorostly.

„Pavel byl hodný, až bázlivý. Říká, že si pamatuje, jak za celé dětství dostal jen jednou. Potíže nedělal, zato Honza byl rozpustilejší. Manžel děti neuhodil za celý život, když tak na ně křikl, ale já...“ (M. Lohonková) „Byla s nima pořád, užila si jich dost,“ dodává ten, který rodinu živil docházením do továrny na tabák a později na psací potřeby.

Na venkově v letech padesátých, příznačných secvičenými politickými procesy, měnovou reformou a budovatelským nadšením,

byla většina obyvatelstva nucena se uskrovnit. Mladá rodina přebývala v malém domku spolu s dědou, bábinkou, tetou a jejím synem. Když se pustilo rádio, šířili v něm kulturu „velice oblíbení zpěváci z Brna, někteří slovenští interpreti, ale hlavně Rudolf Cortés, Chladil se Simonovou, Richard Adam...“. Nosila se *Píseň pro Kristýnku* a melodie *Plují lodi do Triany*. **/1954: počátek vysílání Československé televize/**

Dráhu školáka otevírala v Pohůrce dvoutřídká s učitelem, na jakého se nezapomíná. Právě za jeho dohledu žák Lohonka první pokoušel obdržené housle, a údajně tak nečinil s obvyklým odporem, ale docela rád. „Trvalo to dva až tři roky, pak panu řídícímu zemřela žena a on, protože ji zřejmě velmi miloval, neměl chuť do dalšího učení a brzy nato umřel taky.“ Není se čemu divit, byla-li to opravdu „krásná a hodná ženská“.

Vedle houslí tu byly další doteky. „Dělávali jsme každým rokem školní besídku. Moc mě bavilo, když jsme nacvičovali nějakou hru, pohádku nebo scénku. Měla se hrát na Vánoce, ale obvykle z toho sešlo, protože jsem míval v ten čas pravidelně silnou angínu.“ **/1954: v Americe první festival pod širým nebem v dějinách populární hudby, 1955: zrod rokenrolu/**

S přechodem do páté třídy se okruh klukovských zájmů rozšířil o fotbal „závodně za žáky, pak i krajský přebor za budějovickou Lokomotivu“, hokej a atletiku. „Ze zahrady jsme si půjčili tyče na prádlo a skákali do výšky. To mě drželo i v učňovských letech.“

Zářez do paměti zanechal nejenom zpívání v rodinném kruhu, ale také poslech ostatních. „Miroslav Lohonka s panem Bartizalem a jeho ženou se scházeli na zahradě v altánku kousek vedle nás a tam zpívali písničky trampské i mexické od Kučerovců. Když se vraceli, zakleпали na naše okno a spustili. Nám dětem se to moc líbilo.“ **/1959: úvodní ročník folkového festivalu v Newportu/**

Dříve než dojde k rozhodnutí rodinné rady dát chlapce učit se dřevomodelářem a k jeho následné cestě v září 1960 do Plzně, půjčí mu kamarád odnaproti Jan Pivo, jehož „rodiče nechťeli jít do družstva a byli posledními soukromě hospodařícími zemědělci v Pohůrce“, kytaru.

1960–1963: Zelených učňovských uliček

„Bez dřevomodelařiny by neexistovalo strojírenství. Konstruktor součástku vymyslí a nakreslí, dřevomodelář ji ztvární ve dřevě. Musí mít představivost, musí to být technik a svým způsobem i kumštýř. Pavel byl mezi uční tichý a zadumaný. Problémy s ním nebyly. Vždycky si dal říct. Výsledky v modelařině měl průměrný, někdy trošičku nadprůměrný. Učení ho možná ale naučilo houževnatosti...“ (V. Huňáček) Po odchodu z něj nevstoupil na půdu internátu v Plzni–Skvrňanech bezmála čtvrt století. Když se tak na jaře osmdesátého sedmého stalo u příležitosti koncertu, do podnikového časopisu podotkl, že tehdy za budovou „byly pole, louky, dnes je tam velká zástavba. Pro nás to mělo romantiku dále, pořád jsme chtěli někam ujíždět pryč“.

Z pedagogických pracovníků připomněl tělovýchovného instruktora Josefa Košáka, vychovatelku Vlastu Špiclovou a mistra Vladimíra Huňáčka. Oplátkou mu bylo oživeno, jak si „tenkrát rád a často půjčoval a pouštěl gramodesky“. **/1960: gramofonový debut Joan Baezové/**

„V září jsme nastoupili do učení a hned v říjnu jeli na brambory, kde jsme oba měli kytary a hráli, což nás sblížilo. Později jsem mu půjčoval svého Gibsona. Oproti nám znal hodně starých trampských písniček. Nabídl jsem mu, jestli by s náma nechtěl jezdit ven.“ (R. Wohlmuth) A protože soboty a neděle na internátě doslova nenasáhl, nejel-li přece jen domů za rodiči, sestrou a bratrem, nebylo nad čím váhat.

„Někdy v roce 1962 jsme si jako kluci hráli na olympijské hry a Pavel mě porazil v mé dominantní disciplíně skoku o tyči výkonem kolem tří metrů. Já to pak skočil lehce mimo soutěž, ale v závodě zářil on.“ (J. Lohonka ml.)

Nechybělo ani maliní prvních lásek, byť ponejprv se cosi urodilo již doma ve čtrnácti a „už to byl opravdový cit“, s nímž „přišly první pusy“. Plzeň měla skýtat větší rozhled, jenže: „Dívek tu bylo tenkrát jen pár, a do jedné jsem se zamiloval. Chodili jsme ke trati...a tam jsem své...lásce zpíval svou první vlastní píseň, věnovanou jí.“ Byla to za ni často udávaná *Sbohem, kamarádko?* Jiné vyjádření na její adresu tomu nenasvědčuje: „Napsal jsem ji holce, která ani nevěděla, že ji mám rád.“ **/1961: v New Yorku o sobě dává vědět Bob Dylan/**

Spolehlivěji se dají nitky pubescentových citů rozplétat podle kroniky společenství Wikkindy, založeného 11. března 1962 na trampu k řece Střele, ve které je k 28. až 29. červenci zapsáno: „...Tuto neděli jsme měli smluveno s Žalmanem, že pojedeme do Ošelína. Žalman tam měl jet za svou squaw, která tam byla v p. /rozuměj pionýrském, pozn. aut./ táboře.“ Nebo k 2. až 3. září roku téhož: „V Petrohradu je to docela pěkný... Zrovna tam byli chmelaři. Žalman tu zašel za svou ‚slečnou‘. Zdrželi jsme se tam celý den.“

Václav Kracík, svědek oněch událostí, vzpomíná: „Dovedl se zamilovat během pár vteřin. Hromádka obnažených nervů, jak byl jemný a citlivý. Bylo zatěžko mu šáhnout do duše, až se člověk bál, aby ho nezranil.“ Kde se tito dva viděli poprvé?

„Pavla přivedl k nám domů poprvé Rudla Wohlmuth zvaný Mamut a on hned na chodbě vytáh’ kytáru, opřel si u schodů nohu o klandr a povídá: Znáš tuhlenctu? Ty prej hraješ taky na kytáru? Dejme to dohromady!“

Ovoce nadšení na sebe nenechalo dlouho čekat. Na jednom z potlachů osady Dawson se mladíkovi podařilo 7. dubna získat první trampskou placku. Obdržel ji za sólový zpěv a hru na kytaru.
/1962: na Albionu startují k hitparádovým úspěchům Beatles/

„Neměl přízvisko, tak Rudla mu začal říkat Žalmír. Měli jsme svůj letní osadní flek v kempu na Střele pod Oltářní skálou. Vždycky na ni vylezl a hrál teskný písničky. A my říkali: Hele, už je tam! Protože oslovení se nám zdálo málo anglický, navrhl jsem: Co kdybychom mu začali říkat Žalman?“ (V. Kracík)

„Povídal jsem mu: Píšeš samé žalmy. Napiš něco srandovního! Půjdeme za holkama? Odpovídal: Já teďka nemůžu, musím přemýšlet. A přemýšlel pořád...“ (R. Wohlmuth)

Zpěvákovi na skalisku s křížem, upomínkou na jeden zmařený lidský život, smutné písně vycházely z hloubi duše. Měl pro ně závažnou pohnutku. Prožil si velký citový otřes. Lékaři u jeho sestry nerozpoznali poruchu na ledvinách. V den, kdy ji náhle odvezli do nemocnice, vydechla naposled. **/1962: smrt Marilyn Monroeové/**

Žalmana zvolili v tajném hlasování prvním osadním šerifem. Ke chvíli stvrzení si sestavil slib: „Přísahám, že budu milovat hory, lesy, řeky a skály a celou přírodu, že budu vždy příkladem svým věrným kamarádům, že budu čestný, přímý a spravedlivý. Slibuji, že budu vždy podporovat dobré a čestné trampy. Chci jít ve stopách starých trampů, ve šlépějích známého šerifa ‚Gódyho‘, který je

mým vzdáleným příbuzným. Přisáhám, že budu podporovat trampské hnutí.“

Přestože už dlouho nevyrazí s milovníky přírody víkend co víkend do dálav, od jejich zaštiťování neustoupil: „Mají svůj svět, svou romantiku. Vždycky chtěli být sví... Dává jim to takový zvláštní pocit svobody, sám jsem tím prošel, rozumím tomu, ale těžko se to vysvětluje... Ale asi to není zastydělá puberta, když mezi nimi najdete kandidáty věd, lékaře, náměstky ředitelů...“ I tak jeho postoj k fenoménu vandrování prošel proměnou. V polovině osmdesátých let oznámil: „Chodil jsem vandrovat a už nechodím, nevím prostě proč, ale je to tak dobře, nezůstal jsem někde, kam nepatřím. Srdcem jsem s těmi, co jezdí ven, do přírody, ale fyzicky už ne.“

Avšak v mládí byly položky hodnotového žebříčku zpřeházeny jinak. Předně si přál mít konečně vlastní a ne vypůjčenou kytaru. Pořídil si ji „asi za sto dvacet korun“, lepší „při druhé nebo třetí výplatě“. Vzorem mu byl Josef Diviš řečený Džusberry, který ho na ni učil.

Velkého kamaráda měl v Josefu Krčkovi, který se po vyučení chystal na konzervatoř. „Přemlouval mě, abych šel studovat kytaru s ním, ale naši na to neměli peníze. On mě také přivedl do sboru Česká píseň, kde mi byl po konkurzu přidělen baryton. Chodil jsem tam asi tři neděle. Zkoušelo se třikrát týdně, ale z internátu mě nechtěli tolikrát pouštět.“

Pomalu se rovněž smrákalo i nad členstvím v trampské komunitě. Žalman „byl z naší osady vyhozen, neboť nebyl dobrý kamarád a nejezdil“, vyhodnotil mu docházku – ze třiačtyřiceti akcí se zúčastnil dvanácti – nesmlouvavý kronikář, nepočítaje příliš s nutností či potřebou čehokoliv jiného než vandru.

Konec trampování to ale neznamenalo. S kamarády z dosavadního působiště, jakož i z osad Hiawatha a Zlatá šestka založil 9. května 1963 ve Slunečném údolí na říčce Stropnici osadu novou – Hvězdu jihu. „V ní skoro všichni uměli na něco hrát, něco vytvářet. Čtyři z nás jsme založili osadní kapelu. Scházeli jsme se v internátě na umývárnu a tam poprvé secvičovali sbory.“ Měli se s kým poměřovat. Jen na Plzeňsku působilo na čtyřicet uskupení: Oregon, Bílá hvězda, Trapas, Montana, Věrný přítel, Bum-bej, Tornádo, Staré panny, Orlí péro, Letící šíp...

Po posledních prázdninách čekala na dělnickou zálohu tovární hala plzeňské Škodovky s výrobou turbín pro vodní elektrárny. Funkce

rýsovače „mě nebavila. Musel jsem chodit na ranní, odpolední i noční“. /1963: firma Philips vyvinula magnetofonovou kazetu/

K písničkám *Hawaja* nebo *Hvězda spadla* se v autorském notesu přimnožily další, například *Ztracený ráj* a *Osud*. /1963: v Dallasu zavražděn John Fitzgerald Kennedy/

1963–1965: K a m a r á d s k á s o u h v ě z d í

K vykreslení ovzduší zavátých dějů Hvězdy jihu povolejme toho, který slýchá hvízdát tíž vítr jako ona – odborníka na trampské dějiny Karla Jakeše.

„Jejím prvním šerifem byl pozdější fotograf a psychotronik Tony Talisman Beneš. Ten se už po roce stal i členem Zlatého klíče a stejný přesun udělala i Jája Štěpánková. Hvězda jihu sice ztratila dvě duše, ale nohy jí to podlomit nemohlo. Šerifskou hvězdu převzal Žalman a kolem sebe měl zapálený lidi. Kteří to byli? Věra Žlunková – snad neublížím jí ani Žalmanovi, když prozradím, že v těch krásnejch časech pili vodu z jednoho ešusu a jejich dech měl jednotnej rytmus, ale někdy i ta nejkrásnější romance uvadne a člověk ani neví proč – Lída Žlunková, Pepík Chechtour Bruckmüller, malíř moderny, za niž dnes sklízí uznání nejen v Evropě, Pavel Ferry Petrách, Láďa Harry Vaněček, Pepík Felix Tesař, Jarda Qak Rázsocha nebo Jarda Dan a taky Kočí Formánek. Hvězdácká všestrannost bejvala udivující, ale největší sílu měla osada v muzice. A už ty kluky sypu: Pavel Lux Lukáš, Rošťa Roky Černý – a pozor – Pavel Žalman Lohonka, Ivan Dědek Pokorný a Pavel Anděl Pokorný...“

Pamatujete si, posledně jmenovaný, kdy a kde se událo vaše první setkání se Žalmanem? „Bylo to asi v roce 1963. Brácha se učil v Plzni a mě, o rok mladšího, vzal s sebou na čundr.“

Miki Ryvola zase uchovává v hlavě zhruba z téže doby obrázek z Výhně: „...Sedíme kolem ohně, kousek vedle hučí a žbluňká řeka Malše, hrajeme *Starýho lodivoda* a uznale pozorujeme, jak už ti mladí kluci válejí na kytary – kudrnatý Anděl a ten druhý, vždycky trochu zadumaný - inu Žalman...“S

„Druhý“ nebyl pohlcen jenom osadními rituály, ale zároveň zpíval ve škodovákém tanečním orchestru, v dixielandu trápil banjo, na čajích pokoušel bigbít a v Alfě hltal Kubišovou s Neckářem. A jakmile na Lochotíně promítali Starce na chmelu, Kdyby tisíc klarinetů,

Limonádového Joa nebo kovbojky, nesměl chybět. Ujít si nenechal ani plzeňský koncert Peta Seegera na jaře 1964.

Zatímco kol dokola k nastaveným uším pronikaly nové nahrávky Beach Boys, Beatles, Rolling Stones či Bee Gees, Žalmana neopouštěla slabost pro šlágry *La paloma*, *Vaya con Dios* a jim podobné z exotické Indonésie, Latinské Ameriky, Tichomoří nebo Itálie v podání Kučerovců, zažívajících vrchol kariéry. „Kdykoli byli v Plzni nebo v Budějovicích, šel jsem na ně. Okouzlili mě, ale ne tím, co měli na repertoáru, nýbrž způsobem, jak to dělali. V trojhlasu zpívali velice hezky.“

Horoucí klima rozmanitých kulturních aktivit působilo na klíčící generaci díky popuštěné uzdě státního dozoru doslova magicky. Plných osmdesát sedm procent z mladých do třiceti let si oblíbilo moderní populární hudbu.

Hvězda jihu mezitím sbírala placku za plackou. „Dařilo se jí to i v potlachový konkurenci tak věhlasných osad, jakými byly Zlatý klíč, Jižní Tornádo, Hvězda Šumavy, Měsíční svit, Tuláci jihu nebo Smečka. V nich hráli a zpívali takoví fenoméni jako Jiří Wabi Ryvola, Mirko Miki Ryvola, Míra Navara, Jindra Pedrák Pitra, Jarka Vrbová, Hanka Bandita Homolková, Mikuláš Swenny Malhocký, Pavel Dakoťák Malhocký, Jiří Rejsek Borovka, Jarda Harry Sedlák, Milan Chiclets Soukup, Petr Pete Mrkáček, Franta Ferry Kotásek, Honza Mekky Jirků, Zdeněk Mogul Valut, Marta Hrkalová, Eduard Ed Vrba. A to jsem ještě skoro zapomněl na dívčí osadu Trosečnice, která měla vynikající trio v Evě Zichové, Marče Křížové a Daně Petrovičové.“ (K. Jakeš) Kromě toho si vysokou latku nadále udržovala Šťastná hvězda a od roku 1942 na sobě pracující Smolaři. Když tedy zdravé jádro osady později porodilo Minnesengry, trampští příznivci věděli své.

Na soutěži tramských písní v pražské Lucerně se k Žalmanovi v šedesátém čtvrtém dokutálelo už ocenění významnější. Nejlepší původní písničkou byl vyhlášen *Peruánský Indián*. „Měli jsme dvě možnosti,“ usuzuje Anděl. „Buď hrát bigbít, což jsme i dělali, protože brácha byl vždycky pro něj, anebo držet se písniček, které jsme provozovali na trampech. Ty nás víc citově braly, a tak jsme se dali tím směrem. K tomu přičtíme vlivy americké muziky. Dostávala se sem okrajově, ale kdo chtěl, našel si ji.“ **/1965: hodnotný folkrock na albech Buffalo Springfield, Byrds, Lovin' Spoonful, Jefferson Airplane aj./**

Tramská parta odvedla Žalmana dle jeho vlastních slov od sportování, naučila ho kouřit, ukázala mu hospodu. Naopak napomohla

k tomu, aby si směl vyzkoušet, co je to pódium. „Než mě někdo někam dostrká, trvá to dlouho. Pak už jsem se ale nebál vyjít před lidi.“

A znovu se přihlásilo slabší pohlaví. „V osmnácti jsem se zamiloval, přestal jezdit – a byl z osady vyloučen.“ Tato známost vypadala vážněji. Marii vodil za ruku několik měsíců. „Bylo to děvče o rok starší, daleko zkušenější, kdežto já byl naivní...“ I na vojnu odjížděl na podzim 1965 k pohraniční stráži na Dunaji s myšlenkami na ni. Vydrželo mu to „ještě asi půl roku“.

1965–1967: N a s t r á ž i

Prání brance nevzdálit se vojenskou povinností daleko od bydliště nevyšlo. Povolalo si ho slovenské Komárno a na dvouměsíční výcvik vyslalo do Malacek. Žádná idylka, hned zkraje šikanování nováčků mazáky, po němž „padla taky nejedna slza“, a neustálý kolotoč ponižování, nesmyslných rozkazů, vynucených ústupků a taky toužebných pohledů za plot, kdy už tomu všemu bude konec.

V provozu mašinerie za dosažení cíle, kterýmžto bylo „zařazení člověka do šiku, aby si uvědomil, jak je proti mocným malinkej“, nezbývalo než hledat stéblo k záchraně v osobním mikrosvětě, v drobných radostech a v družích ve zbrani se stejnými či podobnými zájmy.

„V Komárně jsme založili taneční orchestr. Dokonce jsme s ním jezdili po zábavách v okolních maďarských vesnicích. Přivydělali jsme si tak i nějakou tu korunu.“ Pasivní střet s muzikou potom obstarávaly především rozhlasové pořady. **/1966: hitparádám kralují Simon & Garfunkel a Donovan/**

V prvním roce služby údajně nevznikla žádná písnička. Samizdatový soubor textů jednu přece jenom uvádí – *Protestní* s podtitulem *A je mi hej*, příběh vojáčka, který „pro pána generála ztratil nohu, přesto však je živ“.

Do děje vstoupí náhoda. „Dostal jsem dopis od Anděla. Psal mi, že se skamarádil s Ivanem Zichou, který byl v Budějicích na vojně a zůstal kvůli ženě Evě, a že spolu hrají. Taky mi poslal pásek s folkovými nahrávkami. Po službě bývalo dost času, a tak jsem na jednu melodii udělal text *Má lejdy je víno*.“

Na Silvestra 1966 se Žalman s manželi Zichovými seznamuje osobně, byť s Evou se vídával na různých trampských sezeních a soutěžích. Po návratu z dovolené je začne obdarovávat zásilkami s písničkami, v jedné z počátečních pošle *Zelené oči*. **/1967:**

v Českých Budějovicích „Festival vysokoškolských beatových a jazzových souborů“/

Při dalším z krátkodobých pobytů doma už zajde v námořnické uniformě do Domu armády za zkoušejícími zaněnci. „Vypadal exoticky,“ pamatuje si Anděl, „když říkal: Kluci, co děláte? Jak přijdu z vojny, tak hraju s váma!“ **/1967: „I. festival Country & Western“, Praha/**

Do toho času ale nadřizení ještě stačili připravit vojínovi dáreček. Půl roku před civilem ho převelili do útvaru Jarovce.

„Přišel světácky v modré uniformě pohraniční strážce na Dunaji. U nás ho převlékli do zeleného, proškolili a začal sloužit na čáře. Muzika byla náš společný zájem. Když byla vyhlášena soutěž mezi rotami bratislavské brigády,“ vzpomíná spolubojovník Vladimír Tesák, „dali jsme dohromady napůl civilní a napůl vojenské uskupení, Pavel vymyslel pásmo protestsongů a výhra byla v kapse. Coby kulturní úderka jsme pak s pořadem putovali po posádkách okolo Bratislavy.“ V týchž hodinách se na severu Čech schylovalo k „Portě“.

„Od lampasáků byl dost utlačovaný. Viděli v něm jakéhosi snílka, který se nezajímá o dění na tomto světě, což vyvolávalo nemálo kontroverzí. Kudy chodil, když nebyl ve službě, nosil namísto samopalu kytaru. Když se na někoho upnul a ten člověk mu vyhoval, dokázal vyvolenému odevzdat vše, co měl.“ (V. Tesák)

Názvy textů napsaných v měsících základní prezenční služby už samy napovídají, na co patrně nejčastěji myslel: *Pro tvůj pláč, Podívín, Svazek klíčů, Dávno už tě znám, Štěstí poutníků, Podzim...*

1967–1970: V ř e n í

Hned v září, poté, co nastoupil do nedávno otevřené pobočky Škodovky v Českých Budějovicích k výkonu profese, které se vyučil, stanula čtveřice Lohonka, Pokorný, Zichová, Zicha před rozhlasovými mikrofony, aby natočila *Zelené oči* a *Proč nejsou Julie*.

„V této sestavě jsme jezdili do Komáříč na chatu kamaráda Káji Edelmann, který šel na vojnu a půjčil nám ji, abychom měli kam jezdit. V týdnu jsme měli zkoušky v Budějicích, o sobotách a nedělích na chatě. Hrálo se všelicos, ale hlavně Žalmanovy původní písničky. Tam poznal naši kamarádku a později svou ženu Evu.“ (E. Zichová)